چوار چاوپێکەوتن لەگەڵ

ئێدوارد ئەلبی

بوێرترین ڕۆشنبیر لەگۆڕەپانی شانۆی ئەمریکی

وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە
عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ)

چاوپێکەوتنی ستیڤن دروکمان لەگەڵ ئێدوارد ئەلبی
ئازاری 2002

ستیڤن دروکمان : یەکەمجار کەیەکترمان بینی، پێمگووتی تازە یەکەمین ڕەشنووسی یەکەمین شانۆگەری خۆمم تەواو کردووە و تۆش هەندێ ئامۆژگاریت پێدام کە منیش پەیڕەوم کردن.

ئێدوارد ئەلبی : ببورە.

ستیڤن دروکمان : (پێئەکەنێ) ئامۆژگارییەکە ئەوە بوو " مەهێڵە کارەکتەرەکانت لە نمایشدا شل و شێواو بن"

ئێدوارد ئەلبی : خراپ نییە.

ستیڤن دروکمان : ئەوە ئامۆژگارییەکی باشە بۆ ڕۆژنامەنووسێک کەهەوڵی ئەوە ئەدا ببێت بە شانۆنووس. نەک دەنگی خۆی بەسەر کارەکتەرەکانیدا زاڵبکا. تۆ گووتت" لێگەڕێ ناهۆشیارییەکانت خۆیان دابچۆڕێن"

ئێدوارد ئەلبی : ئم- هممم. مانابەخشە.

ستیڤن دروکمان : خەڵکی پێیان خۆشە پرۆسەی تایبەتی نووسینی شانۆگەرییەکانت بزانن.

ئێدوارد ئەلبی : شتێکی زۆر سادەیە.کە بیر لە نووسینی شانۆیەک ئەکەمەوە.من کەسێک نیم بیرۆکە لە شانۆگەرییەکانمەوە

وەرگرم:" ئێستا خراپ نییە شانۆگەرییەک لەسەر ئەم شتە بنووسی".من شانۆگەری ئەنووسم بۆ ئەوەی بزانم بۆ ئەنووسم.من وریام بەوەی کە من "لەگەڵ شانۆگەریی"دام بەزۆریش بەئاکام ئەگات.
ئەوکاتەی ئەو بەشە تەواو ئەکەم لەگەڵ واقیعی کارەکە دێتەوە و زۆر بیر لە هۆکاری نووسینەکە ناکەمەوە.

ستیڤن دروکمان : گوێم لێیە کارەکتەرەکان لەناو سەرمدا ئەدوێن.ئەمە بۆ تۆش وایە؟

ئێدوارد ئەلبی : بەڵێ.لە ڕێگەی ئەزموونەوە ئەمەوێ ئەوەم بۆ دەربکەوێ کە تا چەند کارەکتەرەکانم بەباشی ئەناسم. ئەچمە کەناری دەریا و پیاسەیەک ئەکەم و بیر لەهەندێ بارودۆخ ئەکەمەوە کە نابێ لەناو ئەو شانۆگەرییە بن کە بەنیازم بینووسم.بۆ ماوەی نزیکەی نیو کاتژمێر لەگەڵ کارەکتەرەکاندا پیاسە ئەکەم و دیالۆگێکی سەرپێیی بۆ ئەو بارودۆخەیان بۆ پێک دێنم.جا ئەگەر بزانم سێلایەنە لەو بارودۆخە سەرپێییەدا دەتوانن بژێن، ئەمەش ئاماژەی ئەوەیە کە لەوانەیە چاکیان بناسم و ئینجا ئەشێ متمانەی ئەوەم پێیان هەبێ لەناو شانۆگەرییەکەم دابن.

ستیڤن دروکمان : جا من وام دێتە بەرچاو کە تۆ کەمتر ئیشەکانت دائەڕێژیتەوە و ئەینووسیتەوە وەک ئەوەی زۆربەی شانۆنامەنووسەکان ئەیکەن.

ئێدوارد ئەلبی : بەڵێ. زۆر چاوەڕێ ئەکەم پێش ئەوەی شانۆگەرییەکەم بنووسم.متمانەم بە سەلیقەی خۆم هەیە و زۆر داڕشتنەوە و نووسینەوە ئەنجام نادەم. وەک هەر کەسێکی تر تۆزێک زۆر ئەنووسم تا دەنگی خۆم ئەدۆزمەوە. بەڵام ناتوانم واز بێنم.لەگەڵ ئەوەشدا شتێکی گرنگ فێر بووم. ئەگەر هەر بۆچوونێکت هەیە و بۆ هەر شوێنێک ئەڕۆی و لەناوەڕستی شانۆگەرییەکە گەیشتیە ئەو باوەڕەی کەئەبێ بگۆڕدرێ، متمانە بە سەلیقەی خۆت بکە.

ستیڤن دروکمان : بیر لەوە ئەکەمەوە چۆن ئەمە تەرجەمەی وانە گووتنەوە ئەکەی، چونکە ئاسان نییە کەسێک فێری ئەوە بکەی ناهۆشیارییەکانی دابچۆڕێ.

ئێدوارد ئەلبی : ناتوانم هیچ کەسێک فێر بکەم ببێ بە شانۆنامەنووس.بەڵام ئەتوانم یارمەتیان بدەم کە وەک شانۆنامەنووسێک گونجاو بیربکەنەوە و وە یارمەتیان بدەم بەو ئاراستەیەی تێبگەن لەوەی کە داهێنانەکانیان چۆن بێ. هەرئەوەندە ئەتوانم و هیچی تر.من بە قوتابییەکانم ئەڵێم نەتەنها ئەو شتانە بزانن کە کەسانی تر نووسیویانە،بەڵکو پێویستە وەکو شتە باشەکان، شتە خراپەکانیش بناسن. چونکە ناتەوێ شتە خراپەکان کارت تێبگەن.هەروەها ئەبێ تێبینی مێژووی مۆسیقای کلاسیکی بکەی لەو کاتەوەی تۆ شتگەلێک ئەنووسی کە ئەگووترێن و ئەبیسترێن؛ وە لەوکاتەوەی لەگەڵ دیمەنی بینراو کار ئەکەی، پێویستە لەسەرت شارەزاییت لەسەر نیگارکێشان و پەیکەرتاشی هەبێ.

ستیڤن دروکمان : دەربارەی داگیرکەر بۆم بدوێ،شانۆ تازەکەت سەبارەت بە لویس نێڤلسن.

ئێدوارد ئەلبی : ئەوە چیرۆکی ژیانی کچێکە کەلەساڵی 1899 لە ڕوسیا لەدایک بووە و ناوی "لیە لێرلیاوسکی"ە کە باوکی هاتە مەین و بە دوکانی کۆنەفرۆشی دەستی پێکرد و دواتر ماڵومنداڵەکەی هێنا.لێرلیاوسکی درکی بەوە کرد کە هونەر هەژاندوویەتی.بۆیە هەر لەتەمەنێکی زۆر زۆر گەنجییەوە دەستی کرد بە وێنەکێشان. دوای چەند ساڵێک لیە بوو بە ئەفراندەر و داهێنەر و ئەوسا بوو بە لویس نێڤلسنی پەیکەرتاش. لیە بەدرێژایی ئەو ڕێگایە گەلێ هەڵەی کرد. هاوسەرگیری کەنەئەبوو بیکردایە ،منداڵی نەئەویست. پاشان وازی لەهەموو ئەو شتانە هێنا و چووە ئەوروپا و ژیانێکی بوهیمیانەی پڕ کولەمەرگی ژیا. چووە قوتابخانەی هونەر بۆ ماوەی نزیکەی سی وپێنج ساڵ بەرهەڵستی کرا تا لەکۆتاییدا بوو بە بەناوبانگترین پەیکەرتاشی ئەمریکا.

ستیڤن دروکمان : ئەو کچە هاوڕێی خۆت بوو؟

ئێدوارد ئەلبی : ئا بەڵێ. زیاتر لە بیست و پێنج ساڵە یەکتر ئەناسین. من زۆر حەز لەوە ئەکەم بزانم خەڵک چۆن خۆیان پێئەگەیێنن.هەموو هونەرمەندان ئەوە ئەکەن.من بەگەلێ هونەرمەندی نیگارکێشم گووتووە کە بەنیازم شانۆگەرییەکی لەو بابەتە بنووسم ،ئەیانگووت " ئەوە زۆر خۆشحاڵمان ئەکا – ئیتر چۆن ئەوە بکەین و چۆن ببینە خاوەنی هونەری خۆمان" ئیتر شانۆگەرییەکەم بە دوو مانگ نووسی.

ستیڤن دروکمان : بەڕاستتە؟

ئێدوارد ئەلبی : بەڵێ. هەروەکو فوارە بەجوانی ئەهاتە خوارەوە.

ستیڤن دروکمان : ئێستا شانۆگەرییە تازەکەی ترت " بزنەکە"، وابزانم نزیکەی سێ ساڵ پێش ئێستا بوو کە من لەناو کۆمپوتەرەکەت بینیم.

ئێدوارد ئەلبی : ئەوکات تازە دەستم پێکردبوو، وە ساڵ و نیوێک پێش ئێستا تەواوم کرد.(هەناسەیەک ئەدا) چیت پێبڵێم، پەردەیەکی درێژە، سێ دیمەنە و چوار کارەکتەر و بزنێکە.

ستیڤن دروکمان : (پێئەکەنێ) باشە ئەوە سەرەتا بوو.تۆ پێتگووتم یەکێک بووە لە شانۆگەرییە سیاسییە ئاشکراکانت.

ئێدوارد ئەلبی : دەربارەی سنووردارنبوونی لێبوردنمانە.ئێمە رێ بەخۆمان ئەدەین بیر لەچی بکەینەوە. بینیم چۆن بەرخوردی جوانمان نەکرد وەختێ سوزان سۆنتاگ لە گۆڤاری نیویۆرکەر شتێکی نووسی (پاش یانزەی سپتەمبەر.کە هەوڵیدا ئەو رووداوە بخاتە چوارچێوەیەکی مێژووییەوە) و وە بەڕاستی رەخنەی لێگیرا.ئەم شانۆگەرییە پەیوەندی بەوەوە هەیە،ئێمە رێ بەخۆمان ئەدەین بیر لەچی بکەینەوە،من پێم وایە ئەمە سیاسەتە.

ستیڤن دروکمان : بزنەکە بزنی قوربانی نەبووە.

ئێدوارد ئەلبی : نەخێر. من ئەو ناونیشانەم هەڵبژارد بزنەکە یان سیلڤیا کێیە؟ -- بزنەکە ناوی سیلڤیایە، چونکە دوو قوربانیم ئەویست.بزنێکم ئەویست و کەسێکیشم ئەویست کە ببێتە قوربانی. ئەمە شانۆگەرییەکە لەسەرەتادا پێئەچێ تەنها شتێک بێ،بەڵام دواتر چەند زیاتر بچینە قوڵایی بابەتەکەوە، ناکۆکییەکان گەورەتر ئەبن.وە لەو بڕوایەدام ئەبێتە هۆی وڕوکاسبوون و قێزلێکردنەوەی ژمارەیەک لەخەڵک. گەر بەختیش یاوەر بێ ئەوا خەڵک هەڵدەستنە سەرپێ و لەکاتی نمایشدا چەپڵە لێئەدەن و شت فڕێ

ئەدەنە سەر شانۆ. کەهیوادارم وابێ!

ستیڤن دروکمان : زۆر جوانە.حەزم لەشانۆگەرییەکە کێشە دروست بکات.ئێستا لێرەو لەوێ تەنها چەند شانۆگەرییەکی لەو جۆرە هەن. لێرەدا ئەم پرسیارە دێتە ئاراوە کە ڕۆژنامەنووسان بەردەوام لێت ئەپرسن " شانۆگەرییەکانت چ مانایاکیان هەیە؟"

ئێدوارد ئەلبی : مانای ئەو شتانە ئەدەن کە ئەیڵێن. هەر کارێکی هونەری تۆزێک چاک، میتافۆر و دەنگدانەوە و مانا شاراوەکانی دەقی تێدایە. وە هەرگیز دوو کەس دوو شانۆگەری وەکو یەک نانووسن چونکە دوو کەس ناتوانن هەمان ئامڕاز و توانای هەڵبژاردن بۆ بەشداربوون لە شانۆگەرییان هەبێ.

ستیڤن دروکمان : لەو بڕوایەدای تۆ بەهێزی هەستی کەسێکەوە ئەنووسی کە بەخێوکرابی؟

ئێدوارد ئەلبی : بەهەرحاڵ بەخێوکراوم.دڵسۆزییەکانم بەئاراستەی دۆزینەوەی خودی خۆم بوو وەکو نێڤێلسن. من هیچ بێگانە نەبووم بە پەیوەندییە خێزانییەکان. لەلای خۆمەوە دەبوو یەکەمین کەس بم کاری لەسەر بکەم.

ستیڤن دروکمان : بەڵام بیرۆکەیەکی تریش هەیە ئەویش ئەوەیە کە گرنگ نییە کەسانێک چەند باش خۆیان بۆ خێزانە نوێکەیان ئامادە ئەکەن،کەچی هێشتا هەر ڕۆڵ ئەگێڕن.

ئێدوارد ئەلبی : وەک کێشەیەک بۆ بەرخوردکردن لەگەڵ ژیانی خۆتت مەبەستە؟ بەڵێ، هەمیشە حەزم کردووە بیر لەوە بکەمەوە کە ئەتوانم خۆم دوور بگرم و و چاودێری خۆم بکەم لەهەر بارودۆخێک بەبێ ئەوەی بەشداری تێدا بکەم.

ستیڤن دروکمان : ئایا ئەزانی ژمارەیەکی لەڕادەبەدەر ئەو کەسانەی بەخێوکراون،بوونەتە شانۆنامەنووس؟

ئێدوارد ئەلبی : بەڕاستتە؟ لەگەڵ تۆ، ئەوە ئێمە دووانین لێرە.(پێئەکەنێ)

ستیڤن دروکمان : لەگەڵ گرەیگ لوکەس(نووسەری خۆئامادەکردن بۆ ماچ) ڕیچارد فۆرمان(هونەرمەندی دەرهێنەر و شانۆنووس)

ئێدوارد ئەلبی : لەوانەیە هەموومان نەوەی یەک دایک و باوک بین.(پێئەکەنێ) وە بەهەرحاڵ لەوانەشە هەموو زۆڵ بین.

ستیڤن دروکمان : (پێئەکەنێ) پێم سەیرە چۆن ئەو ناو و ناوبانگەت بەدەست هێناوە کە ئاوا وشک و کەللەڕەقیت.

ئێدوارد ئەلبی : ئەمە پەیوەندی بەو ڕۆژانەوە هەیە کە زۆر شەرمنتر بووم لە ئێستا.کە چاوپێکەوتنم لەگەڵدا ئەکرا، شەرمەکەم خۆی بەجۆرێک وەک ڕووگرژی نیشاندان ئەدا. ئێستا ئەم کارەکتەرەم گەشەی کردووە و بواری ئەوەمان ئەدا کە چاوپێکەوتنێکی زۆر جوان ئەنجام بدەین.(پێئەکەنێ)

ستیڤن دروکمان : ئەی دواجار چۆن فێری ئەوە بووی بەسەر شەرما زاڵبی؟

ئێدوارد ئەلبی : بەهەمان شێوەی زاڵبوونم بەسەر ترسی سواربوونی فڕۆکە. شەوێکیان چووم بۆ دوورگەی کۆنی و بەسەر هەموو ئەو شتانەدا ڕۆیشتم کە لێیان ئەترسام. بازدان بەپەڕەشووت، سواربوونی (سکە الموت)و تاقیکردنەوەی هەموو ئەو شتانەی لێیان ئەترسام.

ستیڤن دروکمان : منیش لەسواربوونی فڕۆکە ئەترسام،ئیتر خۆم جوان مەست ئەکرد پێش ئەوەی بچمە ناو فڕۆکەکەوە.

ئێدوارد ئەلبی : منیش وام ئەکرد، بەڵام ئێستا وازم لە خواردنەوە هێناوە و ناتوانم چیتر ئەو کارە بکەم.(پێئەکەنێ)

ستیڤن دروکمان : خواردنەوە دەبێ یارمەتی دابی بۆ زاڵبوون بەسەر شەرمدا.

ئێدوارد ئەلبی : نەخێر، چونکە قەت بەسەرخۆشی چاوپێکەوتنم لەگەڵ نەکراوە.من مەشروب خۆرێکی ئاسوودە نەبووم. هەستم بەبەرپرسیارەتی ئەکرد تا بەهەموو کەسێ بڵێم کە چۆن بژێن.کە ئەمخواردەوە کەسێکی بێهیوا و لاواز بووم و من لەوەدا نیشانەم لە ڕووشکێنی خەڵکی بوو. من لەگەڵ مەشروبدا جێی پەسند نەبووم.

ستیڤن دروکمان : من هەمیشە نائاساییانە ئەو کەسانەم بەدڵ بووە کە نیشانە لەلاوازی کەسانی تردا ئەگرن. لانی کەم تیژبینی نیشان ئەدەن.

ئێدوارد ئەلبی : ئەرێ، تەواو تیژبین، بەڵام دڵڕەقانە. تۆزێ بەزەیی جوانە هەم لە ئێستاو هەم لەداهاتوو.

ستیڤن دروکمان : ئەتوانی خاڵێکی لاوازی من دەستنیشان بکەی؟

ئێدوارد ئەلبی : یەک خاڵ؟(پێئەکەنێ) لەوانەیە،بەڵام ڕاستیان گووتووە کە کەسی سادی ئەو کەسەیە کە ئارەزووی ماسۆشیستێکی پێ ناشکێ.

ستیڤن دروکمان : (پێئەکەنێ) بەڵێ دەستنیشانت کرد! باشە. دوا پرسیار: هیچ ئامۆژگاریت بۆ هونەرمەندە لاوەکان هەیە؟

ئێدوارد ئەلبی : ئەزانی چی هەمیشە بە قوتابییە شانۆنامەنووسەکانم ئەڵێم ئەگەر هەر شتێکی تر لە ژیان شک ئەبەن کە ئاسوودەتان بکات،واز لە نووسینی شانۆ بهێنن.

ستیڤن دروکمان : بەڕاستتە؟

ئێدوارد ئەلبی : ئێستا فشاری ئابووری لەسەر شانۆنامەنووسەکان لەهەموو کاتێک خراپترە، ئەوەی بینەر ئەیەوێ زۆر جیاوازە لەوەی شانۆنامەنووسێکی جیددی ئەیەوێ.من تۆزێک زیادەڕۆییم کرد، بەڵام زۆر ئاسان نییە. گرفتی بوون بە شانۆنووس ئەوەیە ئەبێ بزانی کە سازش ئەکەی یان نا. ئەبێ بزانی کە ئایا بەرهەمەکەت ئەفرۆشرێ و بشتوانی ئەمە بزانی.پاشان نابێ بەو ئەنجامە پەشیمان بوونەوە بێمانایە ڕازی بی کە بەرهەمەکەت هەمووی فرۆشراوە،چونکە ئەوکات تۆ بڕیارت داوە ئەو کارە بۆ پارە بکەی نەک بۆ نەوەی ڕۆژ. بەڕاستی پیشەیەکی زەحمەتە.

چاوپێکەوتنی تینا-تارا پێترۆڤا لەگەڵ ئێدوارد ئەلبی
شوباتی 2003

تینا-تارا پێترۆڤا : ئەگەر ئەمڕۆ هەموو جیهان شانۆیەک بێت، ڕۆڵی شانۆنامەنووسەکان ئەبێ چی بێ؟

ئێدوارد ئەلبی : ڕۆڵی شانۆنامەنووسەکان ئەوەیە کە ئاوێنەیەک هەڵبگرن بۆ خەڵک و وایان لێبکەن تەماشای ناو ئاوێنەکە بکەن. جا ئەگەر ئەوەی ئەیبینن پێیان خۆش نەبوو،با ئاوێنەکە دوور نەخەنەوە،بەڵکو بیگۆڕن.

تینا-تارا پێترۆڤا : تۆ خەڵکی شاری نیویۆرکیت و لەڕۆژی یانزەی سپتەمبەر هەر لەو شارە بوویت.ئەمە چ کاریگەرییەکی بەسەرتەوە داناوە؟

ئێدوارد ئەلبی : وەک نووسەرێک نزیکەی سی یان چل داوام لێکراوە کە شانۆیەک یان وتار یان تەنانەت بۆچوونی خۆم دەربارەی یانزەی سپتەمبەر بنووسم.وەڵامی منیش هەمان ئەو وەڵامە بووە کە ئێستا ئەیدەمەوە.نازانم هەستم چۆنە و چۆن هەست ئەکەم و چۆن هەستەکەم وەربگێڕمە ناو کارێکی هونەری.هێشتا زۆر زووە و بڕوام بە وەڵامدانەوەی خێرا و بەپەلە نییە.بڕوام بە وەڵامی بێبیرکردنەوە نییە بۆ شتەکان. هەندێ شت بۆ چەندین ساڵ لەمێشکمدا ئەمێنن پێش ئەوەی وەڵامیان بدەمەوە. من سەرلەبەیانی ڕۆژی یانزەی سپتەمبەر لە ناو شاری نیویۆرک بووم، هەر چەند خولەکێک دوای ئەوەی دووەم باڵەخانە هێرشی کرایە سەر، من لە ڤیتار لەسەر شەقامی چامبەر دابەزیم. هەردوو باڵەخانەکەم بینی گڕیان لێ بەرز ئەبۆوە.خەڵکم ئەبینی لە باڵەخانەی دووەمەوە خۆیان فڕێ ئەدا...چ ترسناک بوو. نەمئەزانی چی ڕوویداوە. وام مەزەندە ئەکرد کە فڕۆکەیەک بەڕێکەوت کەوتبێتە سەر باڵەخانەکان.من نزیکەی پێنج کۆڵان دوور بووم لەباکووری مەڵبەندی بازرگانی جیهانییەوە.ئینجا گەڕامەوە بۆ ماڵەوە بۆ دڵنیا بوون لەوەی کە ئەو باڵەخانەیەی تێیدا دەژیام ئاگری تێبەر نەبووبێ،باش بوو سەلامەت بوو.ئینجا تەلەفیزیۆنم پێکرد و تێگەیشتم کە پەنتاگۆن هێرشی کراوەتە سەر.پاشان چوومە سەربان و ڕوو لە باشوور ڕوانیم کە هەردوو باڵەخانەکە داڕمان.

تینا-تارا پێترۆڤا : ئایا بۆچوونەکانت سەبارەت بە ئازادییە فەردییەکان وەک مرۆڤێک کەوتنە ژێر کاریگەری یانزەی سپتەمبەرەوە؟

ئێدوارد ئەلبی : ئەتوانم بڵێم بەهێزتر بوون نەک گۆڕان،بەڵکو بەهێزتر بوون.

تینا-تارا پێترۆڤا : تۆ لەو ماوانە شانۆگەریت هەبوو کە لەسەر برادوای نمایش ئەکران – بزنەکە یاخود سیلڤیا کێیە،

وە داگیرکەر،لەگەڵ ئان بانکرۆفت و لەم دواییانە لەسەر برادوای تەواو بوون. ئایا هیچ کام لەم شانۆگەرییانە وەک بەرئەنجامی یانزەی سپتەمبەر نووسراون؟

ئێدوارد ئەلبی : نەخێر، وەک بەرئەنجامی یانزەی سپتەمبەر نەنووسراون.

تینا-تارا پێترۆڤا : ئایا هەڵسەنگاندنت هەیە دەربارەی مەترسی جەنگ بەسەر عێراق و ستراتیژی ئیدارەی ئێستای ئەمریکی دژ بە تیرۆریزم؟

ئێدوارد ئەلبی : بەڵێ.بەدڵنیاییەوە هەمە. ئیدارەی ئەمریکی ترساندمیان.کەمکردنەوەی مافە مەدەنییەکان و مافی مرۆڤ ترساندمیان، کە کۆمارییەکان لەوبڕوایەدان وەک بەرئەنجامی هێرش کردن بۆ سەر ئەمریکا بەدەستیان هێناوە.من ئێستاش دڵنیا نیم لەوەی کە هیچ بیانوویەک لەئارادا بێ بۆ هێرش کردنە سەر عێراق هەر وەک چۆن دڵنیاش نیم کە هێرش بکرێتە سەر کۆریای باکور یان ئێران یان هەر وڵاتێکی تر کە بۆمبی ئەتۆمیان هەبێ.من نازانم چەند وڵات لە نەخشەی سەرۆکی ئەمریکادا هەن بۆ هێرش کردنە سەریان و بە چ حیساب و کیتابێک ئەکرێ،بەڵام ئەوە ئەزانم ئەگەر دەرکەوێ عێراق هیچ چەکێکی کۆمەڵکوژیشی نەبێت بیشارێتەوە،ئیدارەی بۆش بەهەرحاڵ هەر هەوڵ ئەدات بیانوویەکی تر بدۆزێتەوە بۆ داگیرکاری.

تینا-تارا پێترۆڤا : شانۆگەرییەکەت "کێ لە ڤێرجینیا وۆڵف ئەترسێ" کراوەتە فیلیمێکی هۆلیوود کە هەریەک لە ڕیچارد بورتۆن و ئیلیزابێس تایلەر ڕۆڵی تێدا ئەگێڕن.ئەو ئەزموونە چۆن بوو؟

ئێدوارد ئەلبی : نازانم چۆن بەرهەمهێنرا و چۆن ڕوویدا.لەوبڕوایەدام تواناکان و هێزی ئیلیزابێس تایلەر و ڕیچارد بورتۆن بوون کە هێزی گووتنی"نەخێر" یان هەبوو بۆ هەموو ئەو خەڵکانەی کە بیرۆکەیەکی خراپیان هەبوو و منیش بەردەوام گوێ بیستی چیرۆکی ترسناک ئەبووم. وەک ئەوەی سیناریست منداڵێکی نەبوو بکاتە واقیعی کە لەڕادەبەدەر ناڤۆڵایە.من گووتوومە گەلێ شتی خراپ نووسراون – جا ئەمە ڕاست بێت یان نا لەڕاستیدا نازانم- بەڵام گووتوومە کە هەندێ گۆڕان کراوە لەلایەن ئیلیزابێس تایلەر و ڕیچارد بورتۆن و دەرهێنەر، کە پەسند نەکراون ڕەتکرانەوە.

تینا-تارا پێترۆڤا : لە ساڵانی ڕابردوودا ئایا هیچ داوایەک لەسەر بەرهەمەکانت هەبووە بۆ کاری سینەمایی؟

ئێدوارد ئەلبی: شانۆگەری " هاوسەنگییەکی کارامە" کە کاترین هێپبێرن و پاوڵ سکۆفیڵد دەوریان تێدا گێڕا لەدەوروبەری 1970 کرایە فیلیم. داواکاری لەسەر ژمارەیەک لە شانۆگەرییەکانم هەبوونە،

بەڵام لام ڕوون بووە کە خۆم سیناریۆکەی نانووسم،بۆیە حەزم لێنەبووە بیدەم پێیان.
من ئەمەوێ کۆنترۆڵی کارەکانم و هەروەها دوا دەستکاری بکەم. بۆیە چیتر هیچ خەڵکی ترم
لێ نزیک نەبۆتەوە.

تینا-تارا پێترۆڤا : (پێئەکەنێ) ئەزانم کە وانەی نووسینی شانۆگەری ئەڵێیتەوە.

ئێدوارد ئەلبی: بەڵێ، ئەوە ڕاستە. بەهاران وانە لە زانکۆی هوستن ئەڵێمەوە.هەروەها سەرپەرشتیاری
شوێنێک ئەکەم لە مۆنتاوک لە نیویۆرک کە هونەرمەندانی شێوەکار هەر جارەی بۆ ماوەی مانگێک
دێن و دەمێننەوە و کار ئەکەن.

تینا-تارا پێترۆڤا : ئێدوارد، تۆ وەزیفەیەکی درێژ و ناسراوت لەناوەوە و دەرەوەی شانۆ هەیە
کە بۆ ماوەی چوار دەیەیە بەردەوامە.ڕات چییە سەبارەت بە ئەرکەکانی نووسەری
پرۆفێشناڵ لە کۆمەڵگەی ئەمڕۆماندا؟ وەک نووسەرێک سەرەکیترین بەرپرسیارەتی
دەرحەق بە بینەرانت چییە؟

ئێدوارد ئەلبی: ڕاستییان پێبگووترێ و ئەوەشیان لێ ڕەچاو بکەی کە حەز لە ڕاستیی بکەن.

تینا-تارا پێترۆڤا : هیچ ئامۆژگاریت هەیە بۆ خوێنەرانی کەنەدیت،کەلە سێبەری "برا گەورە" ئەمریکادا
دەژین کە لەوانەیە وا توابێتەوە کە وەکو پەنجاویەکەمین ویلایەتی لێهاتبێ؟

ئێدوارد ئەلبی: کەنەدا پێویستە ناسنامە و کەسایەتی خۆی وەکو وڵاتێک بەدەستەوە بگرێ و تەنانەت
وەک پاشکۆ بیر لەخۆی نەکاتەوە.لەوانەیە باشتر بێ گەر لەناو ئێمەدا نەتوابێتەوە.

چاوپێکەوتنی ئەکادیمیای دەستکەوتی ئەمریکی لەگەڵ ئێدوارد ئەلبی
لە دووی حوزەیرانی 2005

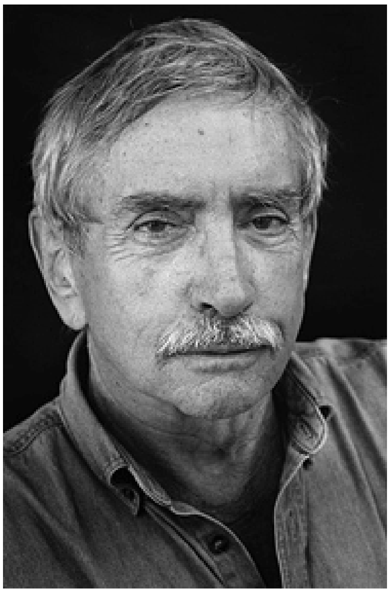

پرسیار : وەک منداڵێک، گەورە بوون لە دەوروبەری شاری نیویۆرک بۆ تۆ چۆن بوو؟

ئێدوارد ئەلبی : من منداڵێکی هەڵگیراوە بووم، و لەلایەن بنەماڵەیەکی دەوڵەمەندەوە گەورە کرام کە سەروکاریان لەگەڵ

بەڕێوەبردنی شانۆدا هەبوو.بەڕێوەبەرایەتی شانۆی ئیستعرازی.بازنەی کیس-ئەلبی ئیستعرازی. هەروەها هۆڵەکە بەردەوام بە نمایشکەرە ئیستیعرازییە خانەنشینەکان پڕ ئەبۆوە. بۆیە ئەبوایە هەریەک لە بیڵ گاگستۆن و ڤیکتۆر موور و ئێد واین(1) و هەموو ئەوانەم بناسیایە کە کەس هیچی لەبارەوە نەبیستوون.منیش هەر لە لاویما دەستم کرد بە ڕۆیشتن بۆ هۆڵەکانی شانۆ. پێموابێ تەمەنم شەش ساڵان بوو کە چووم بۆ بینینی شانۆگەری "جامبۆ"لە هۆڵی شانۆیی هیپۆدرۆم(2).ئەو نمایشە مۆسیقییەی جیمی دورانت و فیلەکە (3).ئەوە یەکەمین ئەزموونم بوو لە شانۆ.بۆیە من لەناو شانۆ گەورە بوومە کە تاقە شتێکی باشە لەم هەڵگیرانەوەیەم.

پرسیار :چۆن وەسفی خۆت ئەکەی وەکو منداڵێک؟

ئێدوارد ئەلبی : وای دائەنێم خەریکی خۆپێگەیاندن بووم. هەرگیز هەستم بەئاسوودەیی نەکردووە لەگەڵ دایک و باوکی بەخێوکەرم.لەوبڕوایەدام نەیانئەزانی ببنە دایک باوک.لەوانەشە منیش نەمزانیبێ ببمە کوڕیان. هەروەها منیش زۆر بەداخراوی مامەوە. من ژیانێکی سامناکی ناوەوەی خۆم هەبوو. بەدڵنیاییەوە من کەمترین پەیوەندیم بەو شتانەوە نەبوو کە دەبوایە هەمبێ. لەتەمەنی نۆ ساڵان یان دە ساڵان ناردمیان بۆ قوتابخانە چونکە نەیاندەویست لەبەر چاویان بم.ئەوەش ئاسایی بوو.کێشە نەبوو.من ئیتر خەمی خۆم خوارد.

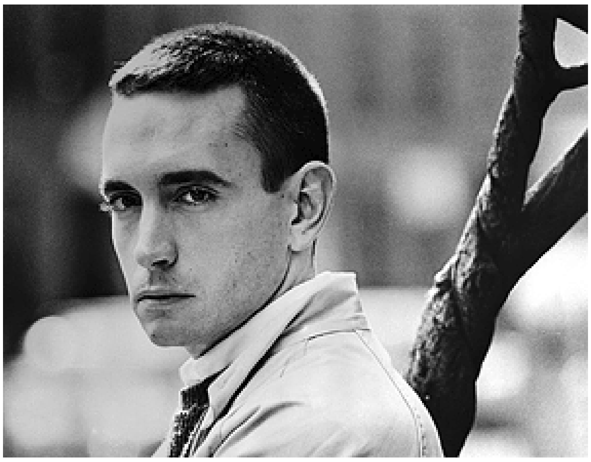

پرسیار : قوتابخانەت پێخۆش بوو؟

ئێدوارد ئەلبی : بەڵێ قوتابخانەم پێخۆش بوو تەنها ئەو کاتانەی کە ئەو شتانەی ئەمویست بیانکەم، دەمکردن. من زۆر زۆر باش بووم لەو وانانەی کە حەزم لێئەکردن و زۆر خراپیش بووم لەو وانانەی کە حەزم لێنەئەکردن. پێموابوو زۆر بە زوویی زانیم - یان لانی کەم ئەو هەستەم هەبوو- کە ژیانم چ ڕێڕەوێک لەخۆی دەگرێ. من هەمیشە حەزم لە وانەی هونەر بوو. من لە تەمەنی هەشت ساڵی دەستم کرد بە نیگارکێشان و تابلۆ نەخشاندن و لەتەمەنی نۆ ساڵی یان دە ساڵیدا دەستم کرد بە شیعر نووسین. دوای ئاشنابوونم بە باخ لەتەمەنی دوانزە ساڵ و نیوی ئەمویست ببم بە ئاوازدانەر.بەڵام ئەوەم بۆ نەچووە سەر.

پرسیار : کە گەنج بووی بۆ پێت وابوو کە ئەتزانی چی ئەکەی؟ تۆ ئەمە چۆن لێکئەدەیتەوە؟

ئێدوارد ئەلبی : ئاشکرایە کە نازانم.مێشکی من بەم جۆرە ئیش ئەکات، یان لەکاتی خۆیدا ئیشی ئەکرد.من حەزم لەو شتانەیە.من نازانم دایک و باوکی سروشتی من کێن، ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ سەردەمی هەڵگیرانەوەم. کە ئەو کات بۆت نەبوو شتی لەم جۆرە بزانی،بۆیە نەمتوانی.بەڵام بەهەرحاڵ زۆر بیر لەو شتە ناکەمەوە. هەندێ لەو منداڵە گەش و دڵخۆشانەی کە ئەمناسین و دایک و باوکیانم بینیوە،هیچ پەیوەندییەکم لەنێوانیاندا نەبینیوە.

پرسیار : لەگەڵ گەورە بوونتا، هیچ کتێبێک هەبوو بەلاتەوە گرنگ بێ؟چ کتێبێکت ئەخوێندەوە؟

ئێدوارد ئەلبی : ئا،بەدڵنیاییەوە.تا توانیم خوێندمەوە. چیرۆکێکی خۆشم لایە. ئەو خێزانە کتێبخانەیەکی گەورەیان هەبوو لە خانووە گەورەکەیان لە "لارچمۆنت"پڕ لەکتێبی جزوبەند بوو.شەوێکیان بەدوای کتێبێکدا ئەگەڕام بۆ خوێندنەوە.ئەوکات تەمەنم چواردە ساڵ یان لەوانەیە سیانزە ساڵان ئەبووم .ئەم ئیڤان تور-جەن-ئەف کێیە؟ دیارە مەبەست تورجینێڤە. جا منیش یەکێک لە کتێبەکانم لە کتێبخانەکە دەرهێنا،ئەویش"خاکی پاکیزە"بوو و لەڕاستیشدا خوێندمەوە. بۆ سبەی بەیانی هاتمە خوارەوە بۆ قاوەڵتیکردن - چونکە ئەندامانی خێزان دەبوایە پێکەوە قاوەڵتی بکەن، ئەمەش شتێکی فەرمی بوو – بینیم ئاسایی نین،گووتم"چی ڕوویداوە؟" گووتیان" کتێبێک لە کتێبخانەکە دیار نەماوە." منیش گووتم"بەڵی کتێبی ئیڤان تور-گەن-ئەف"ە ناوەکەیم بە باشی بۆ نەگووترا."بەڕاستی کتێبێکی زۆر چاکە"من بردمە سەرەوە..." ئەوە کتێبی کتێبخانەکەیە. تۆ بۆشاییەکت دروست کردووە لەسەر ڕەفەکان." ئەمە هەندێ بیرۆکەی جیاوازی تێڕوانینمانت بۆ دەرئەخات.(4)

پرسیار : چ شتێک لەژیانی بەرایی خێزانەکەتان بووە مایەی کێشە بۆت؟

ئێدوارد ئەلبی : هەرگیز هەستم بەوە نەکردووە کە من پەیوەندیم بەو خەڵکانەوە هەبووبێ ئەمەش لەوانەیە سەیر بێ،چونکە زۆربەی منداڵان کەتبوونە داوی هەستکردن بە ئەرکی سروشتی دایک و باوکیان. لەپێناو چی؟وابزانم تەنها لەبەر ئەوەی لەدایک بوون.لەگەڵ ئەوەشدا تێروانینێکی گەمژانە بوو. جا لەوساوە هیچ

پەیوەندییەکم بەو خەڵکانەوە نەبووە و ئەشمزانی من لەوان نیم.من جۆرە هەستێکم هەبوو سەبارەت بە سەرجەم پەیوەندییەکان. بێگومان ئەمە دووەم گریمانە،بەڵام لەو بڕوایەدام کە لەوانەیە لە لێکدانەوەی خۆمدا بووبێ. من ڕیبوارێکی هەمیشەییم کەلەوانەیە لە دێرێکی شانۆگەری"چیرۆکی باخچەی ئاژەڵان)دا هاتبێ " من ڕێبوارێکی هەمیشەییم.ماڵەکەم دڵ تێکهێنەرە کە لە لای سەرەوەی خۆرئاوای شاری نیویۆرکە، کە مەزنترین شارە لە جیهان.ئامین!" من گرەوت لەگەڵ دەکەم کە ئەزانم ئەو دێرە لە کوێی چیرۆکی باخچەی ئاژەڵان دا هاتووە.

پرسیار : وا تێئەگەین کە منداڵێکی بەناز نەبووی بۆ سەرکەوتن لە قوتابخانە.

ئێدوارد ئەلبی : وابزانم ...نا. بەڵێ لەزۆر قوتابخانە دەرکرام لەبەر ئەوەی نەمئەویست لەوێ بم. هەروەها نەشمئەویست لە ماڵەوە بم.نەمئەویست لە هیچ شوێنێک بم.بەڵام توانیم ئەو شتانەی پێمخۆشە بخوێنم پێش ئەوەی دەربکرێمە دەرەوە. مامۆستاکان وا دەرئەکەوتن و ئەهاتنە بەرچاو کە بەشێوازێکی زۆر ترسناکانە وەک ئەوەی شتێک لە مێشکیاندا بێ و هانیان بدات.بۆیە هانی منیان ئەدا بەرەو ئەو شتانەی کە حەزم لێیانە.ئەمەش شتێکی باش بوو. بۆیە دەبوایە لە قوتابخانەیەک شتێک فێر ئەبووم و دەرئەکرام و ئەچوومە قوتابخانەیەکی تر و شتێکی تر فێر ئەبووم.

پرسیار : هیچ مامۆستایەک کاریگەری هەبووە لەسەرت؟ کێت بۆ گرنگ بووە؟

ئێدوارد ئەلبی : بەڵێ بەدڵنیاییەوە. هەندێ مامۆستا هەبوون کە زۆر زۆر یارمەتیدەرم بوون و وەک ئەڵێم هەستم ئەکرد لەوانەیە مێشکیان بەشتی چاک کێلابم وە بەئاراستەیەکی دروست بەرەو کۆمەڵێ شت ڕێنوێنیان کردبم. من

ناتوانم زۆر بچمە ناو وردکارییەکانەوە،بەڵام ئەزانم ئاوا بوو.ئەمانە هەموو قوتابخانەی تایبەتی بوون نەک قوتابخانەی گشتی کە لە ناوجەرگەی شاردا بوون. ئەو قوتابخانە تایبەتییانە گەلێ منداڵی دەوڵەمەندی لێبوون.چونکە مامۆستاکان مەعاشێکی باشیان وەرئەگرت بۆیە قوتابییەکانیان زۆر رۆشنبیرتر بوون لەقوتابی هەمان مامۆستا کە ئەمڕۆ لە سیستەمی قوتابخانە گشتییەکاندا دەخوێنن وە یان هەندێ خەڵکی زرنگ و ناودار.پۆلی بچووک بچووکیان هەبوو.هەر پۆلێک حەوت یان هەشت منداڵی تێدا بوو ئەیانتوانی کات تەرخان بکەن بۆ ئەوەی بزانن کە ئەو منالأنە کێن. من زۆر زۆر سوپاسگوزارم کە هەرچەندە نەمتوانی لەگەڵ دایک و باوکی بەخێوکەرم هەڵبکەم. بەڵام رۆشنبیرییەکی لەڕادەبەدەر چاکیان بۆ دابین کردم.

پرسیار : تۆ ئەڵێی لەتەمەنی هەشت نۆساڵیدا دەستت کردووە بە نووسینی شیعر.

ئێدوارد ئەلبی : بەڵێ.تەنانەت پێش ئەو کاتەش دەستم بە وێنەکێشان کردبوو.

پرسیار : چی هانی دای ئەو کارە بکەی؟

ئێدوارد ئەلبی : لەوانەیە لەبەرئەوە بووبێ کە پێموابوو نیگارکێشم و پێشموابوو کە نووسەرم.

پرسیار : تۆ زوو وازت لە کۆلێژ هێنا، وا نییە؟

ئێدوارد ئەلبی : بەڵی زوو وازم هێنا. ڕێکەوتنێکی دووسەرە بوو. من قۆناغی یەکەمی زانکۆ نەئەچوومە زۆرێک لەو کۆرسانەی کە ئەبوایە بچم. من ئەچوومە ئەو کۆرسە بەسوودانەی کە گەورە ساڵان دەیانخوێند و لەئاستی دەرچووندا رۆشنبیری باشیان لێ وەچنگ ئەهێنا. بێگومان غایب ئەبووم و لە کۆرسە داواکراوەکانمدا دەرنەئەچووم. ئەوان ئەوەیان بەدڵ نەبوو. لێرەوە دوو ڕێگایان خستە بەردەمم: یان ئەوەتا بچمە کۆرسەکانم ،یان واز لە قوتابخانە بهێنم. منیش وازم لە قوتابخانە هێنا.من یەکێک بووم لەوانەی کە خوێندم، وە لەو بڕوایەدا بووم ئەتوانم ناوێک لە سروشتی خوێندنی خۆن بنێم.ئەویش مەیلی دەبەنگی بوو.

پرسیار : هەروەها ماڵیشت جێهێشت بۆ پەیداکردنی بژێوی،وایە؟

ئێدوارد ئەلبی : بەڵێ وا بوو.یەکەم هەوڵم ئەوکات بوو کە تەمەنم سیانزە ساڵان بوو،لەبەرئەوەی یەکێک لە نەنکەکانم دیارییەکی بچووکی کرسمسی داپێم کە چەند سەد دۆلارێک بوو.بۆیە بە جانتایەکی بچووکەوە چوومە ناو نیویۆرک و هەوڵم دا سواری پاپۆڕ بم –کونارد- یان هەرچییەک بوو. ئینجا بۆم دەرکەوت کە پارەی

تەواوم پێ نییە. هەروەها هیچ ناسنامە و شتێکیشم نەبوو.بۆیە نەیانهێشت سواری پاپۆڕەکە بم.(5)

پرسیار : ئەتویست بۆ کوێ بڕۆی؟

ئێدوارد ئەلبی : هەر کوێیەک بوایە،لەندەن،پاریس،لەوانەیە بەرەو پاریس بچوومایە.بەڵام بۆم نەچووە سەر.بۆیە چاوەڕێم کرد تا بەتەواوی تاقەتمان لەیەک چوو و هیچی تیا نەمایەوە.

پرسیار : کە ماڵت جێهێشت، چووی بۆ گوندی گرینوچ لە شاری نیویۆرک.بەدوای چیدا وێڵ بووی؟

ئێدوارد ئەلبی : پێموابێ پێمگووترابوو کە هەر جموجۆڵێکی ڕۆشنبیری لە نیویۆرک بێ لە گوندی گرینوچش ڕووئەدا. ئەو شوێنەی کە خەڵکە سەرنجڕاکێشەرەکانی لێیە.بۆیە چووم بۆ ئەوێ.

پرسیار : ئەی دۆزیتنەوە؟

ئێدوارد ئەلبی : بەڵێ.لەو ڕۆژەیا دۆزینەوەیان هەر زۆر ئاسان بوو.کەس وەکیلی نەبوو.کەسیش ئاودار نەبوو.

پرسیار : کەگەیشتیتە ئەوێ چیت کرد؟

ئێدوارد ئەلبی : تەواوم کرد - یان تەواوم نەکرد – بەچوون بۆ بینینی تابلۆی هونەرمەندە ئەبستراکتە تەعبیرییەکان و گوێگرتن لە مۆسیقای هاوچەرخ لەکۆلۆمبیا و لەسەر شانۆی ماک میلان، بینینی چاکترین شانۆگەرییەکانی دەرەوەی برادوای، درێژەم بە گەشەپێدانی ڕۆشنبیری خۆم دا. کتێبخانە لەو دەوروبەرە هەبوو.هەرکاتێک نەمتوانیایە کتێبێک بدزم، ئەچووم زۆر بەهەرزان ئەمکڕی.ئەوەش خراپ نەبوو. وە ساڵۆنگەلێکی زۆر هەبوو کە ئێمەی نووسەران ئەچووین بۆی هەموو شێوەکارەکانیش ئەچوون بۆ مەیخانەی سێدەر. بڕۆ ئەوێ و ببینە چۆن بەلادا دێن. (ئەکەون)هەندێ خۆشە.پاشان هەموو نووسەرەکان ئەچووین بۆ ئەو مەیخانەیەی سەر دووڕیانی بلیکەر و مەکدۆگاڵ؟ئەرێ چیان پێئەگووت؟ سان ڕۆمیۆ.هەموو لەوێ بووین و دائەنیشتن و قسەمان ئەکرد. ئەگەر بتویستایە لەگەڵ ئاوازدانەرە لاوەکان بوویتایە دەبوایە بچوویتایە بۆ چایخانەی ڕووسییەکان – نا چایخانەی ڕووسییەکان نەبوو – مەیخانەیەک بوو لە باشووری ڕۆژئاوای کارنیج هۆڵ.لەیادم نەماوە ناوی چی بوو. ئاوازدانەرەکان لەوێ کۆئەبوونەوە. هەموو یەکترمان ئەناسی. هەموو کەس گیانی هاوڕێیەتی تێدا بوو. بەڵێ،کاتێکی خۆش بوو.بەڵێ نزیکەی دە ساڵم لە کاری دوای تەواوکردنی خوێندن لەوێدا بردە سەر.

پرسیار : چۆن پشتیوانی خۆت ئەکرد؟

ئێدوارد ئەلبی : یەکێ لە ئەنکەکانم بەشە میراتێکی بچکۆلەی داپێم، کە بووە هۆی دابینکردنی بیرە و سەندەویچ و بەشی کرێی شوقەیەک کەلەگەڵ پێنج شەش هاورێی نزیکمدا گرتبوومان. هەروەها جارناجار ئیشم ئەکرد.تاقە ئیشیک کە پێمخۆش بوو دابەشکردنی تەلەگرامی وێسترن یونیەن بوو.ئەوە ئیشێکی باش بوو.هەر کاتێک بتەوێ ئەتوانی کار بکەی. وە ئەگەر بەڕاستی زیرەک بیت ئەتوانی بەئاسانی بەخشیش کۆ بکەیتەوە.

پرسیار : چی وای لێکردی یان ناچاری کردی ببیت بە نووسەر؟

ئێدوارد ئەلبی : نازانم. کە مێردمنداڵ بووم ئەمزانی بەجۆرێ لەجۆرەکان تێکەڵ بە هونەر ئەبم.بۆیە ویستم ببم بە ئاوازدانەر و وێنەکێش و شێوەکار و نووسەر.ڕێگا چارەیەکی ترم نەبوو. من ئەو کەسە بووم و بۆیە واش ئەکەم.ئیتر مێشکیش بەو جۆرە ئیش ئەکات.

پرسیار : هیچ چرکە ساتێکی بڕەڕەوە لە ئارادا بوو؟

ئێدوارد ئەلبی : نەخێر. ئایا بۆ یەکەمجار گوێ لە باخ ئەگیرا؟ ئایا تەماشای تابلۆیەکی مەزن ئەکرا؟ ئایا تورجینێڤ ئەخوێنرایەوە؟ ناتوانم دڵنیا بم.نازانم.

پرسیار : شانۆگەری یەکەمت،چیرۆکی باخچەی ئاژەڵان چۆن نووسرا؟

ئێدوارد ئەلبی : لەیادم نییە، بەڵام ئەزانم کە ئامێرێکی چاپکردنم لە کۆمپانیای "وێسترن یونیەن" دزی و بردمەوە ئەو شوقەیەی کەلەگەڵ هاورێکانم تێیدا ئەژیام و دەستم کرد بە نووسینی ئەم شانۆگەرییە.دوو هەفتەی خایاند.ناوی " چیرۆکی باخچەی ئاژەڵان"بوو.من تا ئەوکات زۆر شتم ئەنووسی. دوو هەوڵی نیوە ناچڵم لە نووسینی شانۆ داو هەرگیز تەواوم نەکردن. لەناکاو شانۆگەری "چیرۆکی باخچەی ئاژەڵان"م نووسی. هەستێکی زۆر غەریبم هەبوو."ئەمە خراپ نییە.ئەمە لەوانەیە زۆر تایبەت بە خۆ بێت" ئەمە یەکەمین شتێکە کە بتوانم بڵێم نووسیومە." تۆ ئەمەت نووسیوە.سەرجەم کاریگەرییەکانت خستۆتە لاوە و خستۆتە ژێرەوە.تۆ باش فێربووی. ئەمە دەنگی تۆیە."ئەوکات ئەوەم بۆ ڕوون بۆوە.ئەوەش هەستکردنێکی خۆش بوو.

پرسیار : بەردەوام ئەنووسرێ کە تۆ وات دائەنا دیاری ئاهەنگی سی ساڵەی لەدایکبوونت بێ.ئایا ئەمە ڕاستە؟

ئێدوارد ئەلبی : زۆر ڕاستە.ئەوە لەوانەیە دوای دەرکەوتنی ڕاستییەکان بووبێ. ئەزانی لێرە لە وێسترن یونیەن تەلەگرامم دابەش ئەکرد.منداڵیش بی ئەتوانی ئەو کارە بکەی.بەڵام ناتوانی تا پەنجا ساڵی لەو کارە بەردەوام بی. ئەبێ پیشەیەکی ترت هەبێ.

پرسیار : چۆن هەنگاوی بۆ هەڵئەهێنی و چۆن شانۆگەری ئەنووسی؟

ئێدوارد ئەلبی : زۆر زەحمەتە شتێ بۆ کەسێک ڕوون بکەیتەوە کە شانۆنامەنووس نەبێ، تۆ ئەگەر شانۆنامەنووس بیت - من بۆیە شاعیرێکی زۆر باش نەبووم،ڕۆمان نووسێکی خراپ و چیرۆکنووسێکی خراپ بووم.پاشان کەوتمە نووسینی شانۆگەری و دوواتر بۆم دەرکەوت کە ئەمە ئەو شتەیە کە ئەبی بەدرێژایی ژیان بیکەم. هەروەها لەوبڕوایەدام کە هەموو نووسەرێک-هەموو کەسێک لەهەر لقێکی هونەردا بێت- کاتی تایبەت بەخۆی هەیە بۆ ئەوەی تەنها خۆی بێت.ئەوەش جیاوازە لە خەڵکیتر. ئەزانی هەندێ کەس لەتەمەنی هەژدە ساڵیدا ئەو کارە ئەکەن. هەندێکی کەش تا پەنجا ساڵی ناگەن پێی.چیرۆکی باخچەی ئاژەڵان ئەو ساتە وەختە بوو کە زانیم شتێکی باش و تایبەت بەخۆم نووسیوە.ئیتر لەوێوە دەست پێئەکەیت و ئاواش ڕوو ئەدات.

پرسیار : ئەتوانی بڵێی ئیلهامی ئەوە چی بوو؟

ئێدوارد ئەلبی : چیرۆکی باخچەی ئاژەڵان ئەڵێی؟ نەخێر. نازانم. لە یادەوەری ڕابردوو؟ بێگومان.

ئاشکرایە دوو جۆر خەڵکی پێچەوانەم شرۆڤە ئەکرد.یەکێکیان زۆر سازشی کردبوو لەسەر شێوازی گەورە بوون ئەویتریان سازشی لەسەر هیچ شوێنێک نەکردبوو. ئەمەش بەرەو پێکدادانی ئەبردن.بەڵام ئەمە تەنها گرێچنەیە. لەڕاستیدا نازانم و قەتیش نازانم. تەنها شانۆگەرییەک کە ئەمزانی بەچی دەستی پێکردووە کاتێ کە شانۆگەرییەکم دەربارەی بەسێ سمیسی گۆرانیبێژی ڕەشپێست نووسی، کەلەدەرەوەی مەمفیس لە ساڵی 1937 مرد تەنها لەبەر ئەوەی ڕەشپێست بوو و نەخۆشخانەکەش هی سپی پێستەکان بوو. تەنانەت لەوێ بەسێ لە شانۆگەرییەکەدا نییە،کەچی خوێنەکەی لەوێیە.بەڵام جگە لەوە شانۆگەرییەکانم نووسیوە بۆ ئەوەی بزانم بۆچی ئەیان نووسم- من چی بەمێشکمدا بێت ئەبێتە شانۆگەری.وە ئەو ئیدراکەی لەسەرمدایە ئەبێتە شانۆگەری، منیش ئەیان نووسم. زۆر سادە و زۆر ئاسان و زۆر ڕاست.

پرسیار : تۆ زۆر ئاسانی ئەکەیتەوە؟

ئێدوارد ئەلبی : خۆی وایە.من یەکێک لەو شانۆنووسە تەعلیمیانە نیم کە ئەڵێ"من ئەبێ ئێستا شانۆگەرییەک بنووسم لەسەر..."ئەم یان ئەو بابەتە وهەندێ کارەکتەر پەیدا بکەم. بۆ من زۆر بەهێواشی دێتە بەر تەرکیز. کاتێ بەپێی پێویست دێتە بەر تەرکیز، ئەوکات گوێم لە کارەکتەرەکان ئەبێ و ئەیان ناسم و لە شوێنی خۆیان دایان ئەنێم.

پرسیار : چۆن ژیانی نووسەر وەسف ئەکەی؟ چی وات لێ ئەکات ببیت بە نووسەر؟

ئێدوارد ئەلبی : وا دێنمە بەرچاو ژیانی هەر نووسەرێک زۆر تایبەتە. هەندێک لە ئێمە ناوبانگێکی گەورەی هەیە هەندێکیشی تریش زۆر سامناکانە بێدەنگن کە کەس نازانێ ئێمە کێین، ئەمەش خراپ نییە. هەندێ خەڵک سەرکەوتنێکی بازرگانانەیان هەیە و هەندێکی کەش نییانە.لێرەدا شتێک نییە بەناوی "ژیانی نووسەر"ەوە.ئەوەی هەیە تەنها ئەو کاتەیە کە لەسەرەوە یان هەر شوێنێک دابنیشی و شتێک بنووسی.ئەمە زۆر تایبەتە و لەوانەیە زۆر تایبەتیش بێ بۆ هەر کەسێک.

پرسیار : تۆ وەک تاکێک، چی وات لێئەکات ئەو شتە بنووسی کە ئەبێ بینووسی؟

ئێدوارد ئەلبی : بیرۆکەیەک کەبەمێشکمدا گوزەر دەکات ئەوە ئەو شتەیە کە ئەمەوێ لە مێشکی خۆمی بهێنمە دەرەوە. ئاوا بەسادەیی. من شانۆنامەنووسم،لەبەر ئەوە شانۆگەری ئەنووسم.من ئەوە ئەکەم و من ئەوەم.پێموابێ ئەمە بۆ هەموو کەسێکی داهێنەر ڕاستە. هەندێ خەڵک ئاوازدانەرن. هەندێ کەس بە دروست لەمە ناگەن. ئەزانی هێنری جەیمس لەو بڕوایەدابوو ببێ بە شانۆنامەنووس. بەڵام هەڵە بوو. ئارسەر میلەر لەوبڕوایەدابوو ببێ بە ڕۆماننووس.بەڵام هەڵە بوو. دوواتر لەمە حاڵی بوون.

پرسیار : جێ و شوێنی نووسەر لەکۆمەڵگەدا چۆن ئەبینی؟

ئێدوارد ئەلبی : ئەشێ بێبایەخانەالێیبووردرا بێ. پێویستە کرداری نووسین سوودبەخش بێ. ئەگەر نەتوانرێ تۆزێ زیاتر خەڵک پەروەردە بکرێ سەبارەت بە هۆشیاری بەرپرسیارەتی،ئیتر ئەنجامدانی گرنگییەکی ئەوتۆی نابێ. بەڵام هەموو ئەنووسین چونکە ئەوەی ئەبینین جێی خۆشحاڵی نییە و ئێمە ئەمانەوێ خەڵک باشتر و جیاوازتر بێ.بەڵی بۆیە ئەو کارە ئەکەین.

پرسیار : ئەمە یانی مەبەستێک لەئارادایە؟

ئێدوارد ئەلبی : بێگومان. مەبەست بۆ هەموو شتێک لەئارادایە - تەنها حیزبی کۆماریخوازان نەبێ.لەوانەیە- جگە لەوەی ئەشێ فێری ترس و قێزلێهاتنەوەمان بکات.

پرسیار : لەهەر ئیشێکدا نوشوستی هەیە، بێهیوایی هەیە.چۆن بەرخورد لەگەڵ ئەمە ئەکەیت؟

ئێدوارد ئەلبی : لەو بڕوایەدام ئەبێ وای دابنێی کە هیچ کەسێک بەڵێنی باخچەی پڕ لەگوڵی پێنەداوی. هەندێجار ئاساییە و هەندێجاری تریش زەحمەتە. بەڵام ئەگەر هەستکردنێکی تەواوت بەخود نەبێ بۆ زاڵبوون بەسەر شکست یان سەرکەوتن، ئەوا کێشەت هەیە. ئەوە ئەزانم کە هەندێ لەو شانۆگەرییانەم کە زۆر جەماوەری نین ، کەچی چاکترینیانن.لەدوواجاردا هەر تێئەگەن. من وەک نووسەرێک قەت متمانەم بە ڕۆشنبیری خۆم کەم نەبووە. ئەمەش هەڵە دێتە بەرچاو. ئەمەش جەرگبڕە، بەڵام هەقیقەتە. من وەکو نووسەرێک قەت گومانم نەبووە سەبارەت بە تواناکانم.

پرسیار : ئایا قەت ئازارت بەهۆی گومانی خودی یان ترس لە ژێرکەوتن چێژتووە؟

ئێدوارد ئەلبی : نەخێر.نەخێر.نەخێر. بەڵام دوای ئەوەی ئێستا کە زۆر پیرو کەنەفت ئەبم ئەزانی ئەگەری ئەوە لەئارادایە کە عەقڵم هەمان ئەو چیرۆکە بەپێزەی سەبارەت بە بەرنارد شۆ ئەنجام بدات؟ ئەوەش کاتێ تەمەنی بەرەو نەوەد ساڵی ئەچوو - هیوادارم ئەمە ڕاست بێت – ڕۆژێ شانۆگەرییە بەراییەکانی ئەخوێنێتەوە، و گرفتی تێگەیشتنی ئەبێ لێیان. ئینجا ئەیان نووسێتەوە و سادەتریان دەکاتەوە و تا تێیان بگات. بۆیە ئەبێ کارەکانی لەبن دەست دەربهێنن چونکە دەستکارییان ئەکات.(پێئەکەنێ) لەوانەشە کۆمەکی هەندێکیانی کردبێ.

پرسیار : تۆ پێشبینی ئەوەت بۆ خودی خۆت نەکردووە.

ئێدوارد ئەلبی : ئۆی خوایە، هیوادارم وا نەبێ! ئەگەر وا بکەم هیوادارم لەبن دەستمی دەربهێنن.

پرسیار : گرنگ نییە لە چ مەیدانێکدا بێ،تۆ ناتوانی هەموو کاتێک خەڵک دڵخۆش بکەی.بەتایبەتی کاتێ ڕووبەڕووی ڕەخنە و پێداچوونەوە ئەبیتەوە.تۆ ئەوە چۆن ڕایی ئەکەی؟

ئێدوارد ئەلبی : بۆ ئەبێ کەسێک حەز بەوە بکات؟هەموو شانۆگەرییەک چڕی خۆی هەیە،گرنگی تایبەت بە خۆی هەیە. هەندێ شانۆگەری سادەن،هەندێکی تر ئاڵۆزن.هەندێکیان ئەزموونگەرین و هەندێکیشیان سروشتخوازن. جا ئەگەر بتەوێ دڵی هەموو خەڵک خۆش بکەیت ئەوا بەرەو شکست هەنگاو ئەنێی.

پرسیار : جا کەواتە بۆ دڵنیایی خۆت ئەبێ ئازایەتیت هەبێ؟

ئێدوارد ئەلبی : تۆ ئەبێ ئەو شانۆگەرییە بنووسی کەلە مێشکتدایە، و وای دابنێی کە ڕۆشنبیرییەکەت نەڕوخاوە. و هەروەها ئەگەر خەڵک وریا بن لەوانەیە شتێک فێر ببن.

پرسیار : ئایا تۆ پڕکێشیی ئەکەی؟ ئایا گرنگە وەک نووسەرێکی شانۆیی پڕکێشیی بکەی؟

ئێدوارد ئەلبی : من هەموو بەیانییەک لەخەو هەڵناسم بڵێم" ئێستا ئەتوانم هەندێ پڕکێشیی بدۆزمەوە و ئەنجامیان بدەم؟"نەخێر.بەڵام لەو بڕوایەشدا نیم سازشم لەسەر کردبن. لەو بڕوایەدا نیم قەت بەخۆم گووتبێ"پەح ئەمە ئەبێتە بابەتێکی قەتیس ماو.لەوانەیە باشتربێ نەینووسم" یان " پەح لەوانەیە باشتر بێ لێرە سادەی بکەمەوە." نەخێر.چاویشی پێدا ناخشێنمەوە. هەوڵ ئەدەم بە ئاڵۆز کردنیان باشتر بێمە بەرچاو. نەخێر.تۆ ئەوە ئەنووسی کەلەمێشکتدایە.

پرسیار : چ بەشێکی ئەو پرۆسەیە زۆر گرنگن بۆ تۆ، نووسینی بەرایی یان دووبارە نووسینەوە؟

ئێدوارد ئەلبی : دووبارە نایاننووسمەوە. بەهەرحاڵ زۆر نا. لەو بڕوایەدام ئەشێ من هەموو نووسینەکان دووبارە بنووسمەوە ئەمەش پێش ئەوەی ئاگادار بم لەوەی کە من شانۆگەری ئەنووسمەوە. چونکە وەک ئاشکرایە داهێنان بەرەنگاری دەکا و لە نائاگاییدا دەژێت،وا نییە؟ لەوانەیە بەرەنگاری نائاگاییش بکات و لەناو نائاگایشدا بژێت. شانۆگەرییەکانم لەو بڕوایەدام کەشف دەکرێن پێش ئەوەی من ئاگام لێیان بێت. پێموابێ خۆیان لەوێدا فۆرمۆڵە ئەکەن و پاشان بەرەو هۆش و هەست ئەبزوێن و دوواتریش بۆ سەر کاغەز.من چاک ئەزانم – یان متمانەم هەیە- بە کارەکتەرەکان شانۆگەرییەکم بۆ بنووسن. بۆیە هیچ ناسەپێنم بەسەریاندا.لێیان ئەگەڕێم دەست ئاوەڵا بن و چییان ئەوێ بیڵێن و بیکەن و ئەمەش بۆ خۆی ئەبێتە شانۆگەری.

پرسیار : لەگەڵ شانۆگەری کێ لەڤێرجینیا وۆڵف ئەترسێت؟ دانپیانانێکی بەرفراوانت بردەوە. ئەوەش پڕوپاگەندەی سەرکەوتن و هەروەها ڕەخنەیەکی سەرکەوتوو بوو؟

ئێدوارد ئەلبی : وە یەکەم شانۆگەریم بوو لە پەنجاوپێنج خولەک درێژتر بێت.

پرسیار : ئەوە چ کاریگەرییەکی بەسەرتەوە هەیە؟

ئێدوارد ئەلبی : چی؟ ئەوە لە پەنجاوپێنج خولەک درێژتر نەبوو؟

پرسیار : ناو و ناوبانگی لەگەڵدا نەبوو.

ئێدوارد ئەلبی : بەهەرحاڵ من ناودار نیم و بڕوام بەم جۆرە دەستەواژانە نییە. من ئەو کەسانەی بەدڵیان بوو، ئاسوودەم کردن. ئەمەش ئاساییە.بەڵام حەزیشیان لە چیرۆکی باخچەی ئاژەڵان و خەونی ئەمریکی و مەرگی بەسێ سمیس و سندوقی لم بوو.ئەوانەشیان بەدڵ بوو.بەڵام ئەم شێوازە جیاوازە.ئەمەیان لەسەر برادوەی نمایش کرا، بۆیە ئەمەش بەو مانایە بوو کە دەبوایە لەپێشبڕکێ دابێت و هەڵویستێکی

گەمژانەی لەو جۆرە.شانۆی بازرگانی. تۆ ئەو شتانە لەگەڵ خۆتدا بەرز دەکەیتەوە.ئەزانی من تا ئێستا بیست و هەشت شانۆگەریم نووسیوە.لەو بروایەدام زۆربەیان لە هۆڵی شانۆی بچکۆلەدا جیهانی پڕ بایەخی خۆیان هەبووە.لەو بیست و هەشت شانۆگەرییە لەوانەیە کەمتر لەنیوەیان لەسەر برادوەی نمایش کرابن. کەچی گوێشم لێ نییە.زۆربەی هۆڵە شانۆییەکانی برادوەی زۆر گەورەن. من بۆ هەر شانۆگەرییەکم هۆڵێکی چوار سەد کورسی بە باشتر دائەنێم لە هۆڵێکی نۆ سەد کورسی کە لە بنچینەدا ژووری شانۆن وە بینەری هۆڵێکی شانۆگەری بچووک زۆر وریاترن و چەند گەنجتریش بن ڕۆشنبیرترن.بۆیە من زۆر خۆم بە بەختیار ئەزانم کە هیچ شانۆگەرییەکی ترم لەسەر برادوەی نمایش ناکرێ، جگە لەوەی لەوانەیە بەرپرسیاریت هەبێ بۆ وریاکردنەوەی ئەو خەڵکە.

پرسیار : لەسەر خەتی ئیشکردنت،بەشێوەیەکی زاتی چ شتێک هەستێکی مەزنی دڵنیاییت پێئەبەخشێ؟

ئێدوارد ئەلبی : بەرهەمەکەت لەبازاڕ تەواو نەبێ. درۆ نەکەیت. شانۆگەرییەکانم بەو شێوەیەی کە ئەیانەوێ دابنرێن، نەک سازشکردن لەسەر بەرهەم هێنان یان ڕۆڵ بینین یاخود شتی لەو جۆرە.من هەمیشە توانیومە خودی خۆم بم کە ئەمەش شتێکی جوانە.لەوانەشە زۆر بەئاسانی بۆم ڕایی بووبێ بە هۆی سەرکەوتنی بەرایی شانۆگەری کێ لە ڤێرجینیا وۆڵف ئەترسێت؟ بۆ ئەوەی بەرهەمەکەت لەبازاڕ تەواو بێ ئەم هەموو فشارەت لەسەربێ و ئەبێ شتێکی جیاوازیش ئەنجام بدەی.بەڵام ڕووبەڕووی جۆرێ لە شەرەنگێزی بوومەوە. ئەمەش ئەو شانۆگەرییەیە کە نووسیومە و ئەمەش ئەو شانۆگەرییەیە نایابەیە کە ئەمویست بەئەنجامی بگەێنم.

پرسیار : ئایا قەت سازشت کردووە؟

ئێدوارد ئەلبی : یەک دوو جارێک سازشم کردووە ئاسوودە نەبووم بە هەندێ ئەکتەر کە دەبوایە دایان نێم،وەکوتر نەخێر. ئەزموونێکم لەو بارەیەوە پیادە کرد.گووتم" باشە هەموو خەڵکی پێم ئەڵێن کە ئەمە هاوکاریکردنی هونەرە."بەهەرحاڵ شتی لەو جۆرە کە هەرگیز بڕوام پێی نەبووە.ئەوە نواندنێکی داهێنەرانەیە و پاشان خەڵکیش هەن ئەو کارەت بۆ ئەکەن. لە شانۆگەرییەکدا گووتم "باشە ئەم هەموو خەڵکە وا ئەزانن لێهاتوون. من ئەو شتە ئەکەم کە ئەوان خوازیارین." بێ ئەوەی دەستکاری دەقەکە بکەم. وە زۆر شتم هاویشتۆتە سەر کە حەزم لێیان نەبووە.یان هیچ چوونەپێشەوەیەکی تێدا نەبووە، ئەوەش دۆڕانێکی حەیابەر بوو. لەگەڵ ئەوەشدا ئەگەر حەیای خۆم بەرم ئەمەوێ لەسەر حیسابی خۆم بێ. حەز ئەکەم متمانەی خۆم و گازاندەی خۆم بۆ خۆم هەڵگرم چونکە خۆت ئەزانی وەک کەسێکی تر ئەتوانم هەڵەی زۆر بکەم. بەڵام پێموایە هەڵەکانم زۆر خۆشن. بەهەرحاڵ بۆ من وان.

پرسیار : بە ئاوڕدانەوە بۆ دواوە، ئێستا چ شتێک دەربارەی دەستکەوت ئەزانی لەکاتێکدا کە گەنج بووی ئێینەئەگەیشتیت و نەتئەزانی؟

ئێدوارد ئەلبی : من تەواو دڵنیا نیم بیرم لەو جۆرە شتانە کردبێتەوە کاتێ کە دەستم پێکرد.وە دڵنیاش نیم لەوەی کە ئێستا زۆر بیریان لێ ئەکەمەوە.بەڵام لەو بڕوایەدام لە ئێستادا ئەکرێ زۆر بەباشی بیر لەوە بکرێتەوە کە چ شتێک بەسوودە.ئەمە هەموو شتەکەیە.چونکە هەموو هونەرەکان سوودبەخشن.ئەگەر تەنها جوانکردن یان دەرباز بوون بێت ئەوە کات بەفیڕۆدانە.تۆ ئەو شتە ئەنووسی کە ئەینووسی بۆ هەوڵدان تا وا لەخەڵک بکەی بەو جۆرە ڕەفتار بکەن کە تۆ ئەتەوێ.وایان لێ بکەی بەو جۆرە بیر بکەنەوە کە تۆ پێت وایە ئەبێ بەو شێوەیە بیر بکەنەوە.ئەگەر جوان ڕەفتاریان نواند ئەوا باشە،ئەگەریش نا ئەوا زەحمەتە. من وای ئەبینم دەستکەوتەکە لە پێکانی ئامانجەکەدایە.

پرسیار : ئەتوانی بە درێژی باسی ئەوەمان بۆ بکەی مەبەستت لە "سوودبەخش" چییە؟

ئێدوارد ئەلبی : هەموو هونەر سوودبەخشە چونکە زۆرمان سەبارەت بە ئاگایی پێئەڵێ. وامان لێئەکات تێوەگلێینە بیرکردنەوە و دووبارە هەڵسەنگاندن و دووبارە تاقیکردنەوەی بەهاکانمان بۆ دۆزینەوەی هەر شتێ کە بیری لێئەکەینەوە بۆ ماوەی بیست ساڵ بیرمان لیکردۆتەوە و شەرعییەتی هەر ماوە. هونەر یارمەتی داوین بۆ تێگەیشتن لە گۆڕانی بەهاکان.ئەگەر ئێمە لە دۆزینەوەی توانابییەکانی مێشکمان بوەستین ئەوە یانی خەوتووین.ئەی ئەگەر وایە بۆ هەر بەتەواوەتی نەخەوین؟ لەبەر ئەوە هەموو هونەرەکان فەلسەفین و سوودبەخشن. ئەوەش یەکێکە لە شتە گرنگەکان سەبارەت بە هونەری ئەفریقی.کە وەکو هونەر نەخوڵقاوە بەڵکو فەلسەفەیەکی بەسوودە بۆ ئایین و سەما دروست بووە. خەڵکیش کە دروستی ئەکەن بیر لەخۆیان ناکەنەوە" ئەی خوایە من چ پەیکەرتاشێکم." نەخێر. شتێکی سوودبەخش بۆ خۆیان دروست ئەکەن. من لەو بڕوایەدام ئەمە لە ڕۆمان و شانۆگەری و شیعریشدا ڕاستە. لەڕاستیدا وای ئەبینم هەموو کەسە داهێنەرە جیدییەکان هەمان هەستیان هەیە.زۆربەمان ئەوەندە ژیرین کە قسەی لەبارەوە نەکەین.

پرسیار : تۆ باسی "بەهاکان" ئەکەیت. ئەمڕۆ قسە زۆرە سەبارەت بە بەهاکان لە ئەمریکا، ئەتەوێ بڵێی چی؟

ئێدوارد ئەلبی : هەمیشە زۆر وشە هەن بەهەڵە بەکار هێنراون.من زۆر بیر لە بەهاکانم ناکەمەوە.ئەزانم چین ئەگەر کەسێک دەرزی ئاژنم بکات.هەرچی لەتوانامدا هەبێ ئەیکەم بۆ پاراستنمان لە هێزەکانی تاریکی کە ئەیانەوێ بەسەر دیموکراسیمانا زاڵ ببن. وە پێشموایە ئێمە بەهێواشی،ئاشتییانە،کۆمەڵگەی شۆڕشگێڕانە گەشە پێئەدەین. بۆیە ئاوا لەلایەن چینی بازرگانانەوە شکڵمان پێدراوە و هەروەها بۆیەش ئەبێ کۆمەڵگا ئاشتییانە گەشە بکات. من هەوڵ ئەدەم خۆمان لەو ڕاستییە بێدار بکەمەوە کە داواکارییە دیموکراسییەکان دەنگدانیان ئەوێ و ئەو دیموکراسییەش زۆر ناسکە. هەروەها ئەگەر ئێمە لەسەرووی شتەکان نەمێنینەوە،ئەوا ئەو شتانەی کە شایانمانە وەچنگی ئەخەین وەک ئەوەی کە ئێستا ئەیکەین. هەروەها بڕواشم وایە هەموو هونەر لەبنەڕەتدا لە دیدگای فەلسەفییەوە، سیاسییە.

پرسیار : ئەتەوێ بڵێی کەلەکارەکانتا پەیامێک هەیە؟

ئێدوارد ئەلبی : لەوانەیە.هیوادارم کۆمەڵێ پەیام هەبێ.بەشداری خودی ژیانت بکە- لە سادەیی و بێوەییدا نقووم مەبە.تا ئەو جێگەیەی ئەزانین تۆ یەکجار ئەژیت، هیچ لەوە خراپتر نییە لە کۆتایی ژیانتا هەست بکەیت کە نەژیاوی.

پرسیار : کەدەستت بەنووسین کرد، پێشبینی ئەوەت ئەکرد سێ خەڵاتی پۆلیتزەر بەدەست دەهێنی؟

ئێدوارد ئەلبی : ئممفف! ئەوە زۆە نییە.

پرسیار : ئەوە چەند گرنگە بۆت؟

ئێدوارد ئەلبی : تۆ تەماشا، ئەگەر خەڵات ببەخشێننەوە، زۆر باشە بەدەستیان بهێنی.هەرکاتێ خەڵاتێکم بەدەست هێنابێ سەرم سوڕماوە.هەرکاتێکیش بەدەستم نەهێنابێ هەر سەرم سوڕماوە.من لە حاڵەتێکی بەردەوامی سەرسوڕماندا ئەژیم.

پرسیار : چۆن پێوانەی دەستکەوت ئەکەیت؟ ئەی سەرکەوتن چۆن هەڵئەسەنگێنی؟

ئێدوارد ئەلبی : من ناتوانم لەگەڵ کارەکانی خۆمدا ئەوە بکەم، چونکە ناتوانم بەو جۆرە لەکاری خۆم بڕوانم. ئەگەر کتێبێک بخوێنمەوە،یان بچمە شانۆگەرییەک،یان تەماشای تابلۆیەک بکەم،یان گوێ لە پارچە مۆسیقایەک بگرم وام لێئەکات ڕادەی وەڵامەکانم فراوانتر بێتەوە- وام لێئەکات جیاواز بیربکەمەوە،وام لێئەکات بەتەواوی بیر لە شتێک بکەمەوە.- ئەوسا ئەزموونێکی بەسوودم هەبووە.بەپێچەوانەوە، وەک گووتم ئەوە تەنها ئارایشت و کات بەفیڕۆدانە.

پرسیار : هیچ شتێک هەیە کەنەتکردبێ و حەز بکەی بیکەی؟

ئێدوارد ئەلبی : بازدان بە پەڕەشووت! حەز ئەکەم ئەوە بکەم، ئەگەر دڵنیا بم لەوەی ئەو نەعلەتییە ئەکرێتەوە و لەکاتی کەوتنە خوارەوەمدا لاقەکانم ناشکێن. خۆشە ئەوە بکەی.نەخێر ئەمەوێ بۆ ماوەیەک تەنها بە نووسینی شانۆگەرییەوە خەریک بم چونکە ئەتوانم باشتر و بەسوودتر بم.

پرسیار : تۆ لەو بڕوایەدای هەمیشە بواری بەرەوپێش چوون لەئارادایە؟

ئێدوارد ئەلبی : هەمیشە،بێگومان. بۆیە لەوبڕوایەدام ئێستا لەم کۆتایی هەفتەیە،شتێک بەدەست ئەهێنم پێی ئەڵێن خەڵاتی دەستکەوتی هەتاهەتایی برادوای، کە پێشوەخت خۆیم پێدا ئەکێشێ. من هێشتا کاری ژیانم تەواو نەکردووە. بەڵام وای دائەنێم ئەبێ زوو بتدەنێ .ئەگەر بکرێ پێش ئەوەی بمری بتدەنێ.

پرسیار : چ بیرۆکەیەک یان گرفتێک یان بەرەنگاربوونەوەیەک لە ئەمریکا لەسەرەتای سەدەی بیست و یەک جێگای بایەختن؟

ئێدوارد ئەلبی : مەترسییەکانی سەر دیموکراسی لەسەر بەشێک لە پاڵێوراوان کە لەوبڕوایەدام دەنگدان زۆر خۆپەرستانە بوو. زۆربەی دەنگدانمان هیچ پەیوەندییەکی نییە بەوەی چ شتێکی باش دێتە ڕێی خەڵکی باش. ئەوە دەنگدانێکی خۆپەرستانە و نەزانییە. بۆم دەرکەوت ئەوە زۆر مەترسیدارە. ئەوە ئەتوانێ زۆر زۆر خێرا دیموکراسی بکوژێ. ئەبینم کە سەرکەوتنەکان بەسەر ئازادییە مەدەنییەکان لە کۆمەڵگای خۆمان زۆر خراپ مەترسیدارن. لە ئەمریکا هەرگیز مەترسی لەلایەن چەپی موتەتەریف لەئارادا نەبووە. مەرگی دیموکراسی، فاشیزمە. وە خۆمان ئەبینم بەردەوام نزیکتر و نزیکتر ئەبینەوە لەو ملدانە،کە ئەوەش زۆر نیگەرانم ئەکات.

پرسیار : ئایا دەربارەی ئەمە ئەنووسی؟

ئێدوارد ئەلبی : پێموابێ هەمیشە ئەنووسم، بەڵام ناچم شانۆگەرییەکی سیاسی فێرکاریی بنووسم،لەبەرئەوەی بێمانایە و ئەمەش ئەوە ناهێنێ.گەر بتوانم خەڵک قایل بکەم بە بێداربوون، پڕ بە پڕی ژیان بژێ. ئەمە مەفرۆشە و سازشی لەسەر مەکە.خەڵک هانبدە ئەوە بکەن و ئینجا ئومێدیش هەیە.

پرسیار : ئەگەر یەکێ لەم گەنجانە بێن بۆلات و دوای ئامۆژگاریت لێبکەن، چییان پێئەڵێی؟

ئێدوارد ئەلبی : هەوڵبدە تۆزێک بچۆرە ناو هۆشی خۆتەوە.بزانە ئەتەوێ چی بکەی لە ژیانتا ,بەڕاستی چیت ئەوێ و بەڕاستی تۆ کێی. تۆ ژیانی خۆت بەفیڕۆ مەدە بە ئەنجامدانی کارێک کە لەکۆتاییدا بێزار ببی لێی یان هەست بە بێبەرهەمی یان کات بەفیڕۆدان بکەی. ئەوە ژیانی تۆیە، پڕ بەپڕی ژیان بژی و تا ئەتوانی سوودی لێ ببینە."سوودبەخشی"لێرەدا زۆر گرنگە. پێویستە سوودبەخشانە ژیابی نەک خۆپەرستانە.ژیانێکی سوودبەخشانە، لەوانەیە لە دووا جاردا زۆر لەبەردڵان بێ.

پرسیار : دووا پرسیار: چۆن حەز ئەکەی یاد بکرێیتەوە؟

ئێدوارد ئەلبی : پێمباشە بڕۆم لەبری ئەوەی یاد بکرێمەوە.

پرسیار : هیچ شتێکی تر هەیە کەباسمان نەکردبێ و پێت وایە گرنگە بۆ باسکردن؟

ئێدوارد ئەلبی : با بزانین،ئێمە دەربارەی سێ شتی زۆر گرنگ نەدواین کە شانۆنامەنووس حەز ئەکات دەربارەیان بدوێ، ئەوانیش سێکس و پارە و خواردنن.

پرسیار : سەربەست بە، باسیان بکە.

ئێدوارد ئەلبی : ئێستا هیچ کاتمان بەدەستەوە نییە. حەیف!

پرسیار : زۆر سوپاست ئەکەم.

ئێدوارد ئەلبی : شایانی نییە.خۆشحاڵ بووم بە قسەکردن لەگەڵتا.(6)

چاوپێکەوتنی بێری فۆکس لەگەڵ ئێدوارد ئەلبی
پانزەی تشرینی دووەمی 2007

بێری فۆکس : پێمان بڵێ، هەڵسەنگاندنی گشتیت چییە بۆ بارودۆخی شانۆی ئەمریکی؟

ئێدوارد ئەلبی : بارودۆخی شانۆی ئەمریکی پێویستی بەگەشەکردنی زۆر هەیە. ئێمە لە قوتابخانەکاندا خەڵکی ڕۆشنبیر ناکەین بە هونەر. بەداخەوە ئێمە لەبنچینەدا ڕۆشنبیریی هونەریمان وەستاندووە، چۆن کەسێک بەشداری بکات لەکاتێکدا بەهونەر ڕۆشنبیر نەکرێت؟ وە بەداخەوە ئەوەی لەڕووی بازرگانییەوە باشە، بەپێویست ئەوە نییە کەلەڕووی ئیستاتیکییەوە باشە. وڵاتی ئێمە پاڵ بە بازرگانییەوە ئەنێ لەسەر حیسابی ئیستاتیکا. ئەم دووانە دوو گرفتی جیددین.

بێری فۆکس : تۆش لەم شاڵاوە بەشداری یان ئەمە هێرشی جارانە؟

ئێدوارد ئەلبی : ئەی چۆن، قسەم لەسەر ئەم بابەتە کردووە..کەسیش گوێی لێنەگرتووم.بەڵام وا بۆ ماوەی چل ساڵە قسە لەسەر ئەم بابەتە ئەکەم و بەردەوامیش خراپتر ئەبێ.ئەمە کێشەکەیە.

بێری فۆکس : بەڕای تۆ چارەسەر چییە؟

ئێدوارد ئەلبی :خۆت ئەزانی ئەبێ دوو شتت هەبێ.خەڵکانێکی ڕۆشنبیر و بەدەربەست بۆ هونەر ، ئەمەش ئەبێ لەقوتابخانەدا بەئەنجام بگات. ئەبێ مامۆستات هەبێ کە لەبواری هونەردا شایستەی وانە گووتنەوە بن و ڕێپێدراو بن بۆ ئەو کارە. بەڵام بەردەوام ئەبینم پرۆگرامە هونەرییەکان لە قوتابخانە تایبەتی و گشتییەکاندا لائەبردرێن. ئەبێ ئەمەت هەبێ و هەروەها ئەبێ کۆمەڵگایەکت هەبێ کە بیەوێ بەهونەر ڕۆشنبیر بێ.

بێری فۆکس : ئەگەر ئەمڕۆ دەست پێبکەیتەوە، هەمان ئەو پیشەیە هەڵئەبژێری، کە هەڵتبژاردووە؟

ئێدوارد ئەلبی : لەوانەیە زۆر زەحمەت بێ،بەڵام بەردەوام کەسێکی نەختێک کەللەڕەق بوومە و پێم باشتر بووە خۆم هەڵە بکەم لەوەی بە هەڵەی خەڵکی ترەوە بژیم. من هەمیشە و بەزۆری شتەکانم بەو شێوەیەی

که خۆم مەبەستمە، ویستوومە. هەمیشەش توانیومە زۆربەیان بەدەست بێنم.

بێری فۆکس : تۆ ئەچیتە ڤیستڤاڵە مۆسیقیەکانی برادوای وەکو (لاین کینگ) یان ئایا بە بێبایەخییەوە ئەڕوانیتە ئەو شتانە ؟

ئێدوارد ئەلبی : ئەبێ بیر بکەمەوە، بەهەرحاڵ پانزە خولەکی یەکەمی (لاین کینگ) یەکێکە بوو لە چاکترین فیستڤاڵی مۆسیقا کەلەژیانما دیبێتم. بەڵام دوای ئەو پانزە خولەکە بەخەڵک ئەڵێم هەڵسن و بڕۆن. پانزە خولەکی یەکەم زۆر نایاب بوو.
من یەکێک بووم لە دەنگدەرانی خەڵاتی تۆنی، بۆیە بەهۆی بەرپرسیارەتی ئەبوایە بچوومایە بۆ بینینی شتگەلی خراپ. من ناتوانم دەنگ بدەم تا شتی باش نەبینم.ئەمەش بەو مانایەیە کە زۆربەی ئەو شتانەی لەسەر برادوای پێشکەش ئەکرێن باش نین. ئەبێ بەناچاری ژمارەیەک شانۆی خراپ ببینم کە بۆ خەڵاتی تۆنی هەڵبژێردراون.

بێری فۆکس : ئێستا چیت بەدەستەوەیە؟

ئێدوارد ئەلبی : ئەوەی ڕاستی بێ ئێستا من بەچوار بەرهەمەوە سەرقاڵم.هەموو وەرزەکە بۆ شانۆگەرییەکانم لە نیویۆرک و دەوروبەری تەرخان کراون. من شتێکی تر ناکەم بێجگە لەوەی لەمەشقێکەوە بۆ مەشقێکی تر و هەوڵدان بۆ ئەوەی هەموو شتێک لەژێر کۆنترۆڵدا بێت.بەڵام شانۆگەرییەکی ترم لە خەیاڵدایە کەلەوانەیە بۆ هاوینی داهاتوو ئامادە بێ.

بێری فۆکس : شتێکی باشە تۆ ئێستاش هەر خەریکی نووسینی.

ئێدوارد ئەلبی : من زۆر بەچاکی بایەخ بەخۆم ئەدەم.ئەچم بۆ کۆرسی وەرزش و وەرزش ئەکەم.ئەزانم چی ئەخۆم، جگەرە ناکێشم و ناشخۆمەوە. بۆ ماوەیەک ئەڕۆم لەگەڵیا.پێموابێ هەتا ڕوخانی عەقڵ.

بێری فۆکس : چ ئامۆژگارییەکت هەیە بۆ شانۆنووسە لاوەکان؟

ئێدوارد ئەلبی : باشە، تۆ ئەشێ بزانی خەڵکی پێش تۆ چییان کردووە.تۆ لە یۆنانەوە دەست پێئەکەی، لە سۆفۆکلیس و ئەرستۆفانیس. تۆ خۆت ئاشنا ئەکەی بە گرنگترین ئەو شانۆگەرییانەی کە لە مێژوودا نووسرابن.ئەمە یەکەم شتە کەئەبێ بیکەی. ئەبێ بزانی بەگژ چیدا ئەچیتەوە و (پێئەکەنێ) وە لە کێوە شت فێر ئەبی، ئەمە زۆر گرنگە. بەڵام گرنگتر لەمەش ئەوەیە هەندێ کەس بیرلەوە ئەکەنەوە کەحەز ئەکەن ببن بە شانۆنامەنووس، لەڕاستیشدا ڕۆماننووسن یان شاعیرن و شانۆنامەنووس نین.تۆ بەڕاستی ئەبێ ئەوەت لا ڕوون بێ کە شانۆنامەنووسیت. ئەمە زۆر گرنگە.

پێری فۆکس : چ شارەزاییەک تایبەتمەندیی ئەداتە شانۆنامەنووس؟

ئێدوارد ئەلبی : نووسینی شانۆ تاڕادەیەکی زۆر دیدەییە و هونەرێکی ئەدەبییە. ئەبێ بتوانی بیر لەوە بکەیتەوە کە چ کارێک لە سەر شانۆ ئەبینرێ و ئەو کارە چ کاریگەرییەکی لەسەر چاو و گوێ هەیە.

پێری فۆکس : تۆ ئەمە لەسەر کاغەز ئەبینی؟

ئێدوارد ئەلبی : بەڵێ ئەیبینم. هەرکاتێ کە شانۆگەری ئەنووسم،ئەبینم و ئەبیستم وەختێ شانۆگەرییەک لەبەردەممدا نمایش ئەکرێ.من خۆم ئەبینم کە تەماشای ئەکەم،چونکە ئەبێ ببمە بینەریش.

پێری فۆکس : تۆ سێ خەلاتی پۆلیتزەرت وەرگرتووە.جیهان بەچاوێکی ڕێزەوە ئەڕواننە بەرهەمەکانت.

ئێدوارد ئەلبی : بەهەرحاڵ بەدڵنیاییەوە جیهان بەچاوی ڕێزەوە لە وەرگری خەلات ئەڕوانن.

پێری فۆکس : حەز ئەکەم بزانم چۆن کارەکانی خۆت هەڵئەسەنگێنی.تۆ ئێستاش وەک شانۆنامەنووسێک هەر خەریکی فێربوونی؟

ئێدوارد ئەلبی : ئەی خوا گیان...خۆزگە وابووایە.هەندێ کەس پرسیارم لێئەکەن چ شانۆگەرییەکەت باشترینیانە، منیش پێیان ئەڵێم ئەگەر نووسیبێتم ئەگینا بۆ بەردەوامم لەنووسین؟ جا هیوادارم باشترین شانۆگەریم نەنووسیبێ. من ئێستاش زیاتر لەئیشەکەم فێر ئەبم و هیواداریشم دوو سێ شانۆگەری داهاتووم کەئەیان نووسم خۆش و بەسوود بن. بەسوود بوون زۆر گرنگە لام من.

چەند تێبینییەکی پێویست کە وەرگێر ئامادەی کردووە.

1- بیلی گاکستۆن ئەکتەر و هونەرمەندی ئەمریکی هاوزەمانی ڤیکتۆر موور و ئێد واینە و گەلێ کاری هونەری و نواندنی هاوبەشیان پێکەوە هەیە. بیلی کاگستۆن کوڕی هەردوو سەدەی نۆزدە و بیستە و زۆرم هەوڵ دا شتێک لەژیاننامەی بیلی لە دونیای فراوانی ئەنتەرنێتدا چنگ بخەم بەڵام بەداخەوە هیچم دەست نەکەوت.

ڤیکتۆر فریدریک موور ئەکتەر و کۆمیدی و نووسەر و دەرهێنەری ئەمریکی لەبیست و چواری شوباتی 1876 لە شاری هامۆنتۆن لە ویلایەتی نیوجێرسی لەدایک بووە و لە بیست و سێی تەمموزی 1962 لەتەمەنی هەشتاو شەش بە جەڵدەی دڵ کۆچی دوایی کردووە. ڤیکتۆر لە سی و دوو فلیمی بێدەنگ و بیست و نۆ فلیمی دەنگدار بەشداری کردووە.

ئێد واین ئەکتەر و هونەرمەندی ئەمریکییە لەنۆی تشرینی دووەمی 1886 لە فلادیلیفیا لە دایک بووە و لە نۆزدەی حوزەیرانی 1966 لە کالیفۆرنیای ئەمریکا کۆچی دوایی کردووە. ئێد لە ژیانی هونەریدا لە بیست و هەشت فلیم و شانۆگەری باشداری کردووە یا بەڕێوەبەری هونەری بووە.

2- هیپۆدرۆم مەیدانی پێشبڕکێی ئەسپ و عەرەبانە.پێشانگای ئەسپ و سێرک و یاری.

3- جیمی فرانسیس دورانت گۆرانیبێژ و کۆمیدی و پیانۆژەن و ئەکتەری ئەمریکی لە دەی شوباتی 1893 لە نیویۆرک لە دایک بووە و لە بیست و نۆی کانوونی دووەمی 1980 لەتەمەنی هەشتا و شەش ساڵی کۆچی دوایی کردووە. جیمی لە چل و نۆ فلیم بەشداری کردووە و هەروەها پێنج شریتیشی بڵاو کردۆتەوە.ئەمە بێجگە لە دەنگی سەگی فلیمی کارتۆنی منداڵانی بەناوبانگ (تۆم و جێری) کە دەنگێکی ناسراوە بۆ هەمووان.

4- ئیڤان تۆرجینێڤ چیرۆکنووس و شانۆنووس و ڕۆماننووسی ڕوسییە کەلەساڵی 1818 لە بنەماڵەیەکی ئەرستۆکراتی لە ڕوسیا لەدایک بووە و لە ساڵی 1883 کۆچی دوایی کردووە. تۆرجینێڤ شەش ڕۆمان و دە کورتە ڕۆمان (چیرۆکی درێژ) و نۆ شانۆگەری نووسیوە.تۆرجینێڤ بە مایسترۆی ڕیالیزمی ڕوسی دائەنرێ.شایانی باسە تۆرجینێڤ یەکەمین کەسە دەستەواژەی نیهیلیزمی بەکار هێناوە.

5- کونارد کۆمپانیای گواستنەوەی دەریایی بەریتانی بوو کەلە ساڵی 1840 دامەزرا و مانگانە گەشتی لەنێوان نیویۆرک و بەریتانیا ئەنجام ئەدا.شایانی باسە ئەم کۆمپانیایە تا ئێستاش درێژە بە گەشتەکانی خۆی لە نێوان ئەمریکا و بەریتانیا ئەدات.

6- ئەم چاوپێکەوتنە لە دووی حوزەیرانی 2005 لە شاری نیویۆرک ئەنجامدراوە و منیش لەسایتی (Academy of Achievement) www.achievement.org.وەرمگێڕاوە و وەرمگرتووە وە. لەبەر ئەوەی ناوی ئەو کەسەی گفتوگۆکەی لەگەڵ ئێدوارد ئەلبی ئەنجامداوە،نەنووسراوە،منیش وەکو خۆی هەر

بەناوی "ئەکادیمیای دەستکەوت"ەوە بڵاوی ئەکەمەوە.شایانی باسە ئەم ئەکادیمییە کەوتۆتە واشنتۆن و لەساڵی 1961ەوە دامەزراوە.

ئەکادیمیای دەستکەوتی ئەمریکی ڕێکخراوێکی نا حکومییە تێدەکۆشێ لەپێناو ڕۆشنبیر کردن و ئیلهامی لاواندا.لەساڵی 1961 لە ویلایەتی واشنتۆن لەئەمریکا دامەزرا.ئەکادیمیا خەڵاتی پێشڕەوانێک ئەکات لە بوارەکانی هونەر، بازرگانی، خزمەتگوزاری کۆمەڵایەتی،زانست، دۆزینەوە و وەرزش.ئەکادیمیا دان بەو شەش کلیلە دائەنێ بۆ سەرکەوتن کەئەمانەن: عاتیفە، ڕوئیا، خۆ ئامادەکردن، ئازایەتی، کۆڵنەدان. ڕاستگۆیی.
هەموو بەهارێک ئەکادیمیا مێواندارى لووتکەی دەستکەوتی نێونەتەوەیی دەکات.کە پەنجا خەڵاتکراوی جیاواز پێکەوە کۆئەکاتەوە(سی هی ساڵانی پێشوو و بیستیش هەموو ساڵێک تازە دێن)لەگەڵ دوو سەد و پەنجا قوتابی دەرچوو لەئاستی نێونەتەوەییدا. لەم چوار ڕۆژە درێژەی لووتکە و لە میانی خوانێکی ڕازاوەدا خەڵاتی دەفری زێڕینی ساڵانە ئەبەخشرێت.
بۆ زانینی ناوی ئەو کەسەی کە چاوپێکەوتنەکەی لەگەڵ ئێدوارد ئەلبی ئەنجامداوە، نامەیەکم لە دووی حوزەیرانی 2010 ئاراستەی ماڵپەڕی سەرەکی ڕێکخراوەکە کرد کە ئەمە دەقەکەیەتی :

سڵاو
ئەو چاوپیکەوتنەی لەگەڵ ئێدوارد ئەلبی لە دووی حوزەیرانی ساڵی 2005 ئەنجامدراوە، خوێندەوە.
پرسیارەکەم ئەوەیە:
کێ ئەو چاوپێکەوتنەی لەگەڵ ئێدوارد ئەلبی ئەنجامداوە؟ ئایا هیچ سەرچاوەیەک هەیە بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی ئەکادیمیا بەزمانەکانی کوردی یان عەرەبی؟
سوپاس
عەبدوڵا سلێمان (مەشخەڵ)
شاعیر و نووسەری کورد"".

ماڵپەڕی سەرەکی ئەکادیمیاش ئاوا وەڵامی دامەوە.

سڵاو
سوپاس بۆ پرسیارەکەت. خۆشحاڵم چێژت لەو چاوپێکەوتنەی بەڕێز ئەلبی وەرگرتووە. چاوپێکەوتنەکە لەلایەن یەکێک لەستافی ماڵپەڕەکەمانەوە ئەنجامدراوە.وە هەموو سەرچاوەکان سەبارەت بە ئەکادیمیا لە ماڵپەڕەکەماندایە www.achievement.org
لەگەڵ ڕیزدا
ئیمیلی لۆیەر
سێی حوزەیرانی 2010 .

سەرچاوەکانی ئەم چاوپێکەوتنانە

1- http://findarticles.com/p/articles/mi_m1285/is_2_32/ai_83450560/
2- http://blog.pennlive.com/go/2007/11/the_edward_albee_interview.html
3- http://www.commonground.ca/iss/0302139/edward_albee.shtml
4- http://www.achievement.org/